

TTTK

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus

Upphovsrätt vid digitala produktioner

Ville Verronen, jurist
Luckan 17.11.2022

17.11.2022

Upphovsrättens informations- och övervakningscentral rf (TTVK)

- Medlemmarnas samarbetsorgan:
 - ingriper aktivt i olovlig användning av kreativt material
 - sprider objektiv information om aktuella frågor kring upphovsrätt och piratkopiering
 - utbildar myndigheter och andra aktörer inom verksamhetsområdet
 - erbjuder avgiftsfri allmän rådgivning om upphovsrätten
 - deltar i samhällsdebatten kring upphovsrättslagens genomförande
 - genomför upphovsrättsrelaterade fostransprojekt avsedda särskilt för barn och ungdomar
- Representerar rättsinnehavare i stor utsträckning (musik, filmer, böcker och sändarföretag)
- Grundades år 1979, förening sedan år 2005

Medlemmar (15 st.)

- Gramex rf
- Teosto rf
- Kopiosto rf
- Sanasto rf
- Kuvasto rf
- Audiovisual Producers Finland APFI ry
- Finlands Filmbyråers Förbund rf (SEL)
- Finlands Musikerförbund rf
- Musiikkituottajat - IFPI Finland ry
- Finlands Musikskapare rf
- Suomen Musiikkikustantajat ry
- Rundradion Ab
- MTV Oy
- Sanoma Media Finland Oy
- RadioMedia ry
- Dessutom samarbetar vi med Motion Pictures Association MPA.

Författarens ensamrätt

Verk

- Skriftligt eller konstnärligt
- Särpräglat och självständigt
- Inga kvalitetskrav
- Även delar av verket är skyddade
- Upphovsrätten uppstår automatiskt för den fysiska person som skapat verket (författare, kompositör)

Verkshöjd

- ”om man kan anta att ingen annan skapat ett likadant verk under samma förutsättningar”

Ekonomiska rättigheter (Upphovsrättslagen 2 §)

- Framställning av exemplar
- Tillgängligt för allmänheten
- Gäller till utgången av 70:e året efter upphovsmannens dödsår

Moraliska rättigheter (Upphovsrättslagen 3 §)

- Rätt att få gälla som upphovsman
- Respekträtt
- Giltighetstid 70 år och evigt skydd för klassiker

Närstående rättigheter

- **Utövande konstnärer** (Upphovsrättslagen 45 §; verk eller folkminne)
- **Producent av ljudupptagning** (Upphovsrättslagen 46 §)
- **Producent av bildupptagning** (Upphovsrättslagen 46 a §)
- **Radio- och televisionsföretag** (Upphovsrättslagen 48 §)
- **Fotografer** (Upphovsrättslagen 49 a §)(*)
- **Framställare av kataloger och databaser** (Upphovsrättslagen 49 §)
- **Tidningshus** (Upphovsrättslagen 50 §; pressmeddelanden)
- Inga kriterier för kvalitet eller särprägel
- Giltighetstiden i allmänhet 50 år från tidpunkten för framförandet, lagringen eller publiceringsåret
- Giltighetstid för ljudupptagningar 70 år
- Giltighetstid för databas och katalog 15 år
- Nyhetsskydd (Upphovsrättslagen 50 §) 12 h

*) Om fotografiet når verkshöjd, skyddas det som ett verk. Alla fotografier är i varje fall skyddade med stöd av Upphovsrättslagen 49 a §.

Upphovsrättens teknikneutralitet

- Upphovsrättslagen är teknikneutral, vilket innebär att den gäller även på nätet
- Upphovsrätten eller närstående rättigheten för ett verk gäller även om verket används i en virtuell miljö.
- Upphovsrätten påverkas således inte av teknologiska metoder
- Digitala verksamhetsmiljöer/nya slags teknologiska verksamhetsmiljöer förändrar således i princip inte upphovsrättens omfattning.

Användarvillkor och plattformstjänster e.d.

- Användarvillkor är avtalsvillkor mellan tjänsten/plattformen och användaren
- Användarvillkoren i t.ex. AltSpace och Mozilla Hubs kan ge olika slags rättigheter till plattformarna
 - Användarvillkor måste beaktas per tjänst/plattform
- Användarvillkor kan lämna stort tolkningsutrymme
 - I sista hand bekräftar en domstol innehållet i dem i enskilda fall.
- Godkännande av användarvillkor kan hindra användningen av begränsningar, t.ex. framställning av exemplar för privat bruk.
- I allmänhet kan man överlåta upphovsrättens ekonomiska rättigheter helt eller delvis.
Upphovsrättslagen 27 §: *överlåtelse av ett verksexemplar innefattar inte överlåtelse av upphovsrätt. Överlåtelse av upphovsrätt ska avtalas separat.*
 - Moraliska rättigheter kan dock i princip inte överlåtas helt och hållet.
- Överlåtelse av ekonomiska rättigheter med användarvillkor är just beroende av den omfattning av överlåtelse som nämns i användarvillkoren.
 - Utgångspunkten är avtalets bindande verkan, men orimliga standardvillkor kan i vissa fall jämkas. Här beaktar man bland annat parternas ställning och exempelvis om parten har haft en faktisk möjlighet att ta del av villkoren.

Fotografering och filmning

- På offentliga platser får man i allmänhet fotografera/filma
 - T.ex. parker, gator, tågstationer, skolor
- Ägaren av platsen kan förbjuda avbildning
 - T.ex. museer, idrottsevenemang
- På hemfridsskyddade platser får man inte fotografera eller filma utan tillstånd.
- Be alltid om tillstånd för att fotografera/filma och dela av personer som syns på bilden/filmen.
- Publicering av bilden får inte kränka integriteten eller hedern hos personer på bilden.
- Innan du publicerar en bild, bör du fundera över om du hade velat att en liknande bild på dig publiceras på nätet.
- Fotografering och filmning (för privat bruk) är inte samma sak som publicering av bilder eller videor.

360°-avbildning

- 360°-avbildning är endast en metod för fotografering/filmning. → Den tekniska metoden ger inte uttryck för fotografens kreativitet.
 - Påverkar inte om bilden/videoen får skydd för verk eller skydd som en närstående rättighet → innehållet avgör
- Bildens/videos omfattning ska dock beaktas
 - Innefattar den avbildade miljön material som skyddas av upphovsrätten eller kränker integriteten
- Upphovsrättslagen 25 §: När exemplar av ett konstverk med upphovsmannens samtycke har sålts eller på annat sätt varaktigt överlåtits får konstverket innefattas i fotografier, filmer eller televisionsprogram, om återgivningen är av underordnad betydelse i fotografiet, filmen eller televisionsprogrammet.
 - Tillåtet om konstverket är av så kallad underordnad betydelse. Vid gränsdragningen bedömer man vilken roll visningen av konstverket har för helheten.

Gemensamt eller sammansatt verk?

- **Gemensamt verk 6 §**
- Upphovsmännens bidrag utgör inte självständiga, löstagbara verk
- Upphovsrätten för ett gemensamt skapat verk tillkommer upphovsmännen tillsammans
- Kan endast tillsammans fatta beslut om överlåtelse av upphovsrättigheter och användning av verket
- Var och en av upphovsmännen har rätt att ställa krav på grund av kränkning av rättigheter

- **Sammansatt verk**
- Verk som skapats av flera olika upphovsmäns självständiga verk, upphovsmännens insatser kan tas bort
- Till exempel är musiken och texten i en operett självständiga verk
- Upphovsmännen har självständig beslutanderätt om upphovsrätten för sin egen del, samt om överlåtelse och användning av dem
- I praktiken är det klokast att koncentrera rättigheterna till att förvaltas av en förläggare, producent eller teater

Material som inte omfattas av upphovsrätten

Med stöd av lagen:

- Lagar och förordningar
- Fördrag och andra motsvarande dokument som innehåller internationella förpliktelser
- Beslut och yttranden av myndigheter eller andra offentliga organ
- Översättningar som en myndighet eller ett annat offentligt organ har gjort eller låtit göra av ovannämnda dokument

Oskyddade på andra sätt:

- Inte tillräckligt självständigt eller särpräglat (= når inte verkshöjd)
 - T.ex. räkneuppgift, bruksanvisning, frågeformulär och tekniska ritningar
- Föråldrat upphovsrättsligt skydd (= 70 år sedan upphovsmannens dödsår)
- Idéer, ämnen, handling, principer och metoder faller utanför det upphovsrättsliga skyddet
 - Kan inte hindra andra från att skapa ett eget verk av t.ex. samma ämne eller information
- Om man skapar ett helt nytt självständigt och särpräglat verk genom att fritt bearbeta originalverket (Upphovsrättslagen 4.2 §)

Inskränkningar i upphovsrätten

Enskilt bruk (12 §)

- Av offentliggjorda verk får man göra **enstaka kopior** för enskilt bruk inom familje- och vänskretsen (privata kretsen)
- Kopiering/reproduktion av bildkonstverk får inte ges i uppdrag åt utomstående
- Exemplar som framställts för enskilt bruk får inte användas för andra ändamål, exempelvis är det förbjudet att sälja dem
- Krav på laglig källa (11.5 §)
- Enskilt bruk innefattar exempelvis inte att man tar ett fotografi på ett bildkonstverk och använder det på en webbsida eller visar upp i ett offentligt utrymme

Rätt att citera (22 §)

- Citat ur ett publicerat verk; alla slags verk
Kriterier:
 - 1) Verket måste vara publicerat
 - 2) Enligt god sed (branschpraxis) och en saklig anknytning till verket där citatet används (s.k. referensfunktion)
 - 3) Endast i den omfattning som ändamålet förutsätter
- Användning av ett verk eller delar av det för **reklamändamål eller andra kommersiella ändamål** utan upphovsmannens samtycke anses **inte** vara god sed
- Om alla tre krav inte uppfylls, tillämpas inte rätten att citera
- När man citerar ska man ange källa, det vill säga upphovsmannens namn och källverket

Fri ändring - nytt verk

- *4 § 2 mom.: ”Har någon i fri anslutning till ett verk åstadkommit ett nytt och självständigt verk, är hans upphovsrätt ej beroende av upphovsrätten till originalverket.”*
- Man använder någon annans verk som inspirationskälla och bearbetar verket för att skapa ett helt nytt självständigt och särpräglat verk
- Kan inte likställas med det ursprungliga verket, det vill säga originalverket kan inte längre identifieras
- Kräver inte upphovsmannens samtycke

- **Parodi**
- Det finns **ännu** inga särskilda bestämmelser i lagen; traditionellt imiterar en parodi den ursprungliga verket och är en karikatyr av det
- Användningen av verket genom en parodi ses möjligtvis som en fri bearbetning, om verkshöjden uppnås
- En tillåten parodi använder det ursprungliga verket i ett annat syfte och en annan kontext, i sista hand fattar domstolen beslut
- kräver inte tillstånd från det ursprungliga verkets upphovsman

Användning av befintliga verk (1)

- Fundera över på vilket sätt du tänker använda befintliga verk (hela verket eller en del av det, som sådant eller bearbetat etc.)
- Även verkets enskilda delar är skyddade (t.ex. skärmdump av en film)
- Endast baserat på upphovsrättens begränsningsbestämmelse (t.ex. citat/parodi) eller med tillstånd från rättsinnehavaren
- Om verket har bearbetats: samma eller nytt verk?
- → Fri bearbetning kräver inga tillstånd, om verket är självständigt och särpräglat, det vill säga ett nytt verk (kan inte identifieras med det ursprungliga verket)
- Kom ihåg att upphovsrätten inte skyddar idéer!

Användning av befintliga verk (2)

- Kontrollera upphovsmannarätsorganisationernas kundavtal (t.ex. Kuvasto, tjänsten Musiikkiluvat.fi/Gramex och Teosto för bakgrundsmusik, APFI för filmtillstånd o.s.v.)
- Var medveten om riskerna och tänk ut eventuella följder vid problemsituationer (t.ex. en för omfattande tolkning av upphovsrättens begränsning, såsom rätt till citat eller parodi)
- Om du inte är helt säker, är det alltid bättre att be om ett skriftligt tillstånd från rättsinnehavarna
- I allmänhet är det producenten som ansvarar för avtalen

Vad ska man beakta gällande upphovsrätt vid streaming?

- Evenemangsarrangören/producenten ansvarar för att se till att man har nödvändiga tillstånd!
- Musiktillstånd
 - Teosto
 - Eventuellt skivbolag
- Tillstånd från den utövande konstnären
 - Vi rekommenderar att man upprättar ett skriftligt avtal gällande om man får sända föreställningen endast som livestream eller om man t.ex. kan ha kvar inspelningen på en plattform
- Om man vill visa exempelvis fotografier eller videofilm av en annan upphovsman, måste man få tillstånd för detta av rättsinnehavaren

Var får man musiktillstånd?

- Om evenemanget som streamas innehåller musik, ska man skaffa tillstånd från **Teosto**
 - Tillstånd kan ändras -> kontrollera alltid i god tid vilka tillstånd du behöver
 - Om upphovsrättsinnehavaren inte är medlem i Teosto får du tillståndet direkt från rättsinnehavaren
- Eventuellt behöver man även tillstånd från skivbolaget för inspelad musik
- Obs! Flera streamingtjänsters (t.ex. Spotify) användarvillkor förbjuder annat än enskilt bruk
 - Kontrollera alltid separat användarvillkoren för tjänsten du använder
- Flera streamingtjänster använder sig av en algoritm som söker efter material som kränker upphovsrätten
 - Om livestreamen bryts, har t.ex. Teosto inte möjlighet att ingripa -> Kontakta streamingplattformen!
 - Algoritmen kan känna igen både originalverk och covers

Utövande konstnär

- Utövande konstnärers (t.ex. artist, dansare, ståuppkomiker) levande framförande skyddas med närstående rättigheter
- Utan den utövande konstnärens samtycke får framförandet inte:
 - **upptas** till en anordning genom vilken det kan återges
 - **göras tillgängligt för allmänheten** via radio eller television eller via direktöverföring
- Man måste alltså ha tillstånd för att streama framförandet
- Skyddet för en utövande konstnärs framförande gäller i 50 år från det år då framförandet ägde rum
- Vi rekommenderar att man upprättar ett skriftligt avtal med den utövande konstnären om hur det inspelade framförandet får användas

Streaming av spel

- Spelaren spelar in spelet av ett videospel samtidigt som hen exempelvis kommenterar eller refererar det
- Streamen kan sändas antingen direkt eller laddas upp i efterhand för påseende på olika streamingtjänster
 - Vid livestreaming har åskådarna möjlighet att delta exempelvis genom att kommentera
- De populäraste spelstreamarna har miljoninkomster
- Videospel är skyddade med upphovsrätt
- Streaming av videospel kräver tillstånd av rättsinnehavaren
 - Streaminglicens
- Enskilt bruk kan inte tillämpas
 - Förvärvsverksamhet
 - På förhand obegränsad grupp
- Rätt att citera kan inte tillämpas
 - Jämför spelrecension

Har spelstreamare rätt att använda upphovsrättsligt skyddat material?

- Ofta skaffar spelstreamare inte tillstånd av rättsinnehavarna
- Dålig kännedom om upphovsrätt och kränkande av den
- Spelföretagens tysta godkännande
 - Exklusive kränkande videor
- Spelstreaming har ett betydande reklamvärde för företag inom spelindustrin
 - Spelen planeras till och med så att streamingen skapar bra videomaterial
- Rättsinnehavarna har rätt att ingripa i obehörig användning
 - Spelföretagen har hittills knappt ingripit i kränkningar av upphovsrätten
 - Obs! Det finns dock risker

Avsaknad av tillstånd

- Kränkning av upphovsrätten
- Rättsinnehavaren har rätt att kräva att hens verk tas bort från en plattform
 - TTVK har möjlighet som representant för sin medlem att på begäran ta bort material som kränker upphovsrätten
- Avstängning av användarkonto
- Eventuella andra krav, såsom skadeståndskrav

Virtuella miljöer och förstärkta verklighetens miljöer

- På grund av upphovsrättens teknikneutralitet gäller upphovsrätten även i dessa miljöer.
- Bra att fästa uppmärksamhet vid användarvillkoren
- Upphovsrätt/närstående rättigheter uppstår för upphovsmannen, men användarvillkoren kan ge plattformarna rättigheter.
 - Inte alltid klart hur omfattande

Mer information och tillstånd?

- Information om upphovsrätt:

- Upphovsrättsrådets utlåtanden (<https://okm.fi/sv/upphovsrattsradet>)
- Upphovsrättsguide på finska inom konstuniversitetens upphovsrättstjänst (<https://libguides.aalto.fi/tekijanoikeusopas/tekijanoikeudesta>)
- Journalistförbundets och Finnfotos upphovsrättsguide på finska (<https://finnfoto.fi/tekijanoikeusopas/>). I Finnfotos verktyg finns standardvillkor för överlåtelse av fotografier (<https://finnfoto.fi/tyokalut/>)

- Musik:

- Teosto (www.teosto.fi/sv/)
- Gramex (www.gramex.fi/sv/)
- Finlands Musikerförbund (www.muusikkojenliitto.fi)

- Audiovisuell produktion:

- APFI (www.apfi.fi/pa-svenska/)
- SEL (Finlands Filmbyråers Förbund) och SEOL (Finlands Biografförbund) (www.filmikamari.fi)
- Dokumenttikilta (www.dokumenttikilta.fi)
- Skådespelarförbundet (www.nayttelijaliitto.fi/nayttelijaliitto/pa-svenska/)

Responsblankett

- <https://bit.ly/ttvkluento>

TTVK

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus

Tack!

TTVK ry
info@ttvk.fi

info@ttvk.fi
www.ttvk.fi
twitter.com/TTVKRY

www.tekijanoikeus.fi
www.facebook.com/tekijanoikeus.fi

17.11.2022